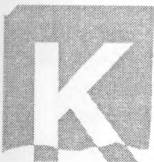

ŠKOLOVANJE KONZERVATORA I RESTAURATORA

Jadranka Vinterhalter

oristeći prisutnost stranih stručnjaka u Zagrebu, Zavod za zaštitu spomenika kulture organizirao je okrugli stol o školovanju konzervatora i restauratora, koji je održan 26. studenoga 1992. u Muzeju Mimara.

Cilj okrugloga stola bio je usporedo prezentirati nekoliko svjetskih programa školovanja, te obavijestiti javnost o svim inicijativama i planovima u našoj zemlji.

U Hrvatskoj ne postoji sustavno školovanje konzervatora i restauratora, iako su potrebe za tim kadrom i prije rata bile velike, a nakon ratnih razaranja kulturne baštine puno veće. Kao što je naglasio Ferdinand Meder, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture, samo 200 konzervatora bi trebalo raditi 5 godina da bi se doveli u red predmeti koji su evakuirani s terena i spremljeni u Zagrebu. Istaknuo je inicijative za formiranje restauratorskih radionica na terenu. Tako bi u Osijeku radionica bila locirana na Tvrdi (u prostoru bivše vojne veterinarske stanice), a pokrivala bi slavonsko-baranjsko područje. Ova inicijativa je dobila podršku na sastanku Udruženja podunavskih zemalja potkraj studenoga 1992., a pomoć u opremanju radionice pružile bi Austrija i Madarska.

Nadalje, u Dubrovniku bi se radionica otvorila u dvorcu Kaboga, a uz financijsku potporu iz Francuske. U Istri već postoji radionica sezonskoga karaktera u crkvi u Vodnjanu, pa bi se ona proširila na samostanski kompleks, a financijska se potpora očekuje iz Italije. Gospodin Meder je istaknuo da su potrebe velike, interes postoji, a do sustavnog školovanja kadra možemo koncentrirati se na tečajevе za konzervatore i restauratore koji će biti stupnjevani.

Gospodin Erik Henriksen, sekretar ARCH fondacije, objasnio je da je jedan od osnovnih programa Fondacije obrazovanje kadrova i organiziranje tečajeva. Prema njegovu mišljenju, Hrvatska danas treba razviti integralnu filozofiju konzervacije, i u tome bi mogla postati čelna zemlja Europe. Važno je dobro osmisliti i dizajnirati projekte za konzervaciju i restauraciju, a također je bitno da na projektima rade zajedno teoretičari i praktičari, u interdisciplinarnim timovima. Konzervaciju u Hrvatskoj treba otpočeti odmah jer filozofija čekanja da se rat završi nije dobra. ARCH fondacija treba pomoći grupama mladih konzervatora koji će raditi pod supervizijom postojećih zavoda u Hrvatskoj. Uslijedile su prezentacije stranih stručnjaka-sudionika o školovanju konzervatora i restauratora u njihovim zemljama. Uspoređivanje iskustava iz nekoliko europskih zemalja i iz SAD trebalo je, prema koncepciji organizatora, pomoći u organiziranju školovanja ovog prijeko nam potrebnoga kadra u Hrvatskoj na najbolji mogući način.

O programima i sadržaju četverogodišnje škole za konzervatore i restauratore u Bernu, Švicarska, govorio je Egon Albišser (Historisches Museum Basel).

Robert Sawchuck (National Academy of Design, New York) govorio je o američkom iskustvu, gdje se konzervatori i restauratori školuju kroz tri međusobno slična programa, unutar sveučilišnih sistema na: New York Institute of Fine Arts, New York State University - Buffalo program, i Delaware University, Delaware, i Winterture Museum.

Nakon 4 godine fakulteta (Colledge) na kojem se stječe opće znanje i dobiva diploma (baccalaureat), ide se na daljnje školovanje (graduated

studies) iz konzervacije i restauracije i na kraju se stječe diploma (masters degree M.D.), što u europskom školstvu odgovara postdiplomskom studiju.

Godišnje se prima 10 studenata, a prijava uvijek bude stotinjak. Primaju se kandidati koji imaju znanja iz znanosti, povijesti umjetnosti ili praktična znanja iz likovnih umjetnosti, kao i oni koji već imaju iskustva u osnovama konzervacije. Za svaki predmet se uči i povijest medija i praktično se obrađuju povijesni postupci, na primjer, u studiju fotografije radi se dagerotipija. Na drugoj godini specijalizira se u jednome mediju, a treća se godina provodi na praktičnom radu u jednome muzeju (internship). Stimulira se i daljnji studij iz područja konzervacije i restauracije (advanced internships).

O školovanju konzervatora i restauratora u Češkoj i Slovačkoj na osobnom je primjeru govorio Pavel Blattny (Prag). Konzervacija i restauracija imaju dugu tradiciju u njegovoj zemlji. Osnivač škole za konzervatore i restauratore bio je prof. Slansky, a započela je rad 1947. godine pri Akademiji za likovnu umjetnost.

Studij traje 6 godina i u programu se povezuju umjetničko sa znanstvenim. Nakon tri godine, studenti akademije se opredjeljuju za smjerove: slikarstvo, skulptura ili restauriranje, koji traju još 3 godine. Studenti tijekom studija rade sa stručnim timovima na restauraciji crkava i dvoraca. Diplomski ispit zahtijeva praktični rad na jednoj slici i pismeni rad o ctičkim i tehničkim problemima konzervacije i restauracije. Nakon studija konzervator se zapošljava u muzeju i uključuje se u rad manjih grupa sa starijim, iskusnijim stručnjakom kao rukovodiocem konzervatorsko-restauratorskih projekata.

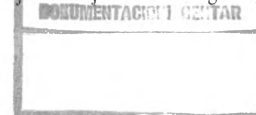
Pozitivne strane ovoga sistema je što u Češkoj i Slovačkoj ima nekoliko stotina konzervatora i restauratora koji imaju dozvolu za restauriranje, a postoji i stručna komisija koja prati postupak na predmetima.

Manjkavosti ovog sistema jest da se može specijalizirati samo obrada slika i skulptura, ali ne i konzervacija drugih medija - tekstila, papira, predmeta primijenjene umjetnosti itd. Njegova je preporuka stoga da je bolje da studij konzervacije i restauracije bude samostalan, a ne vezan uz Likovnu akademiju.

U Njemačkoj je studij konzervacije i restauracije vrlo složen, o čemu je govorio prof. Erwin Emering, München. Već se 20 godina školovanje odvija na fakultetima u Dresdenu, Kolnu, Hildesheimu i Stuttgartu. Da bi se upisao na izabrani studij kandidat mora imati već trogodišnju praksu u konzervaciji u muzeju ili kod privatnoga konzervatora. Studij koji je vrlo visoke razine i usko specijaliziran ima osam usmjerenja, po medijima: staklo, tekstil, umjetnički obrt itd. Osnovni studij traje 4 semestra, nakon čega slijedi ispit, a zatim glavni studij u trajanju od 3-4 semestra koji završava diplomskim radom koji se sastoji od prakse i pisanog dijela. Titula diplomiranog restauratora je zaštićena titula i taj kadar je tražen u muzejima i zavodima za zaštitu kulturne baštine u Njemačkoj.

Da bi se poticali obrti kao npr. štukateri, stolari, zidari, mnogi se mladi ljudi nakon 3 godine rada u obrtu i s položenim majstorskim ispitom, opredjeljuju dalje za studij restauracije. To usmjerenje daje stručnjake koji su osposobljeni i kao majstori i kao konzervatori, npr. stručnjak za restauriranje korskih klupa u crkvama treba biti i stolar i restaurator. Služba zaštite spomenika kulture u Njemačkoj organizirana je po pokrajinama tako da svaka ima svoj zavod i svoju radionicu za konzervaciju i restauraciju, a rad se objedinjuje i koordinira u Udruženju voditelja zavoda.

Slijedila su priopćenja naših stručnjaka s prijedlozima i programima za školovanje konzervatora i restauratora, koje do sada nije postojalo. Prof. Gruden, voditelj Škole za primijenjenu umjetnost u Zagrebu,

objašnjavao je da će novi program škole uvesti mogućnost da se nakon 4 godine u petoj godini specijalizira konzervacija i restauracija. Takav program mogao bi početi već od jeseni 1993. godine, a bio bi vrlo koristan jer se upravo iz ove škole odlazi na akademiju i praksu u našim zavodima za restauriranje.

Prof. Poljan, dekan Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, obrazložio je program za dodiplomski i postdiplomski studij za konzervatore i restauratore. Program je pripremala ekipa stručnjaka 2-3 godine i on je sada predložen Ministarstvu kulture i prosvjete. Prema njemu bi se na 3. i 4. godini Akademije uveo dodiplomski studij iz konzervacije i restauracije s teoretskim predmetima. Postdiplomski studij bi trajao 2 godine i imao dva usmjerenja: konzervaciju i restauraciju na ravnim podlogama (slikarstvo) i na trodimenzionalnim predmetima (kiparstvo). Program već postojećeg Škole u Splitu obrazlagala je prof. Šverko.

Tonči Vlahović, direktor Klesarske škole iz Pučišća na Braču, objašnjavao je da se tu obrazuju dva smjera klesara - tehničari i obrtnici. Ova škola je više okrenuta zanatu, dok je škola u Splitu okrenuta likovnom oblikovanju u kamenu. S obzirom na velike potrebe obnove kamenih spomenika i objekata oštećenih u ratu, škola je ponudila program specijalizacije konzervatora i restauratora u kamenu, te se čeka odluka Ministarstva prosvjete i kulture. Potrebe za ovim kadrom su goleme. Škola je već uključena u obnovu kamene plastike Zagrebačke katedrale. U obnovi ratom oštećenog Dubrovnika, 50 posto poslova su zidarski radovi, 40 posto klesarski, 5 posto su poslovi specijalista klesara i 5 posto kipara. Samo u Njemačkoj radi 200 naših klesara. Gospodin Vlahović smatra da se u obnovi moramo osloniti na vlastite snage, jer ih imamo. Osim toga, zagrebačka je Akademija u Pučišću održavala ljetne tečajeve, što treba nastaviti i proširiti na suradnju s inozemstvom (Pariz), a domaćini za takve prigode osiguravaju školu, alat i materijal.

U diskusiji su se čula mišljenja, napose stranih stručnjaka, da školovanje konzervatora i restauratora ne treba vezivati uz Akademiju. Argument je što se time dolazi do negativne selekcije kadra, odnosno da smjer konzervacije i restauracije biraju osobe koje se nisu mogle usmjeriti na kreativne predmete.

Ovaj dobro organizirani i dobro posjećeni okrugli stol sa stručnim i kompetentnim sudionicima dao je smjernice za buduće školovanje konzervatora i restauratora u Hrvatskoj.

Primljeno: 10. 1. 1993.

SUMMARY

Training Conservators and Restorers

by Jadranka Vinterhalter

The Institute for the Protection of Cultural Heritage of the Republic of Croatia organized a round table debate on the theme "Training Conservators and Restorers." The participants met in Zagreb on 26 November 1992. Several programs of training practiced in Europe and the United States were presented and discussed in order to share experiences and views and help create the best program for training Croatian restorers and conservators. Such training has not been available in Croatia so far, and its introduction has become crucial in the view of great demands for restorers and conservators in our efforts to protect our cultural heritage damaged and endangered by war.

Egon Albisser of Historisches Museum Basle offered information on the training for conservators and restorers in Switzerland, Professor Robert Sawchuck of National Academy of Design, of New York, reported on the experiences in United States, Professor Pavel Blatny of Prague reflected upon the situation in Bohemia and Slovakia, and Professor Erwin Emering of Munich outlined the intricate system of training in Germany. Their contributions were followed by the reports on the training offered by the schools in Croatia: for stone conservation at Split and for stone carving at Pučišće, on the island of Brač. The members of the Applied Arts School and of the Academy of the Fine Arts of Zagreb presented the programs they drafted for the courses for restorers and conservators, now submitted for the approval to the Ministry of Culture and Education of the Republic of Croatia.